

МИХАИЛ БУЛГАКОВ

ВЪЗПАЛЕНИЕ НА МОЗЪКА

Превод от руски: Лиляна Минкова, 2003

chitanka.info

*Посвещава се на всички редактори на
ежеседмични списания.*

В десния джоб на панталона имах девет копейки — две по три, две копейки и една копейка, и при всяка крачка звънтяха като шпори. Минувачите поглеждаха изкосо към джоба.

Май почва да ми се топи мозъкът. Тъй де, асфалтът нали се топи при висока температура? Защо да не могат и жълтите полукълба? Впрочем те са в кокалено сандъче и са покрити с коса и с фуражка с бяло дъно. Лежат си вътре красивите полукълба с гънки и мълчат.

А копейките — дзън, дзън.

До самото кафене, бивше на Филипов, прочетох надпис върху бяла ивица хартия: „Зелева чорба, пъструга на пара, обяд от 2 ястия — 1 рубла“.

Извадих деветте копейки и ги хвърлих в канавката. Към деветте копейки се приближи човек с вехта моряшка фуражка, два различни крачола и само един ботуш, той отдаде чест на парите и извика:

— Благодарност от адмирала на морските сили. Ура!

После вдигна медните монети и запя с висок и тънък глас:

*Пре-цъфтяха, уви,
хризантемите ве-е-еч!...*

Хората струяха като поток и мълчаливо сумтяха, сякаш си е в реда на нещата, в четири часа след обяд, в жегата, на улица Тверская да пее адмирал с един ботуш.

Сега подире ми тръгнаха мнозина и заговориха с мен:

— Хуманни чужденецо, благоволете и на мен девет копейки. Той е шарлатан, моряшка служба не е и мирисал.

— Професоре, бъдете така любезен...

Момче, което приличаше на Черномор, но с отрязана брада, подскачаше пред мен на цял аршин над тротоара и разказваше

припряно с дрезгав глас:

*До Калужката порта
живееше крадецът и разбойник Комаров!*

Затворих очи, за да не го виждам, и подхванах:

„Да речем така. Начало: жегга, вървя и виждам момче. Подскача. Безпризорен. Изведнъж иззад ъгъла се задава директорът на детския дом. Светла личност. Да го опиша. Да предположим, че той е: млад, синеок. Голобрад? Да речем, голобрад. Или с малка брадичка. Баритон. И казва: «Момченце, ах, момченце...»“

„И с престилка“ — обадиха се изведнъж тежките полукълба под фуражката. „Кой е с престилка?“ — попитах учудено полукълбата. „Ами онзи твоят, от детдома“.

„Глупаци“ — отговорих на полукълбата.

„Ти си глупак. Бездарник — отговориха ми полукълбата, — да те видим какво ще плюскаш днес, ако не съчиниш незабавно разказ, Графоман!“

„Не с обикновена престилка, а с бяла, докторска...“

„Защо ще е с бяла, отговори, кретен?“ — попитаха полукълбата.

„Ами да предположим, че допреди малко е работил, превързвал е, например, крака на болно момиченце и е излязъл да си купи цигари «Тръст». Тук може да се опише и продавачката от «Мосселпрома». Та той казва: «Момченце, момченце...» И след като го е казвал (после ще доизмисля какво е казал), хваща момчето за ръка и го води в детдома. И ето Петка (ще наречем момчето Петка, на такива мръзнеци в жегата момченца името им винаги е Петка) вече е в детдома, вече не разказва за Комаров, а чете буквар. Бузите му са румени и ще озаглавя разказа «Петка е спасен». В списанията обичат такива заглавия.“

„Сла–а–бичко разказче — избумтя весело под фуражката — още повече, че това вече някъде сме го чели!“

„Млък, не виждате ли — загивам!“ — заповядах на полукълбата и отворих очи.

Пред мен вече ги нямаше адмирала и Черномор, нямаше го и часовника ми в джоба на панталона.

Прекоших улицата и отидох при милиционера, вдигнал високо пашата.

— Току—що ми откраднаха часовника — казах аз.

— Кой? — попита той.

— Не зная — отговорих аз.

— Е, значи е загубен — каза милиционерът.

От тия му думи ми се допи газирана вода.

— Колко струва чаша газирана вода? — попитах жената в павилиончето.

— Десет копейки — каза тя.

Нарочно я попитах, за да зная дали да съжалявам за изхвърлените девет копейки. Поразвеселих се и живнах малко при мисълта, че не бива да съжалявам.

„Да предположим — милиционер. И ето, към него се приближава гражданин...“

„Е и?“ — осведомиха се полукълбата.

„Н—да, и казва: «Свиха ми часовника.» А милиционерът вади револвера и вика: «Стой! Ти, никаквецо, си го откраднал». Свирка. Всички хукват. Гонят крадеца рецидивист. Някой пада. Стрелба.“

„Това ли е?“ — попитаха жълтите дебеланковци, подпухнали в главата ми от жегата.

„Това е.“

„Отлично, направо гениално — разсмя се главата и затиктака като часовник, — само че този разказ няма да ти го вземат, понеже му липсва идейност. Всичко това, тоест да вика, да вади револвера, да свирка и да тича го е можел и старорежимният стражар. Нес-па^[1], господин Бенвенуто Челини?“

Работата е там, че псевдонимът ми е Бенвенуто Челини. Измислих го преди пет дена, пак в такава жегга. Кой знае защо, но той ужасно се хареса на всички касиери в редакцията. Всички си го записаха в тефтерите за аванси до моето презиме. Презиме и „Бенвенуто Челини“. Например Б. Челини — надвзел 50 рубли.

„Може и така: файтонджия № 2579. Пътник си е забравил чантата с важни документи на Захарния тръст. Честният файтонджия занася чантата в Захартръста, захарната промишленост бележи успехи, съзнателният файтонджия получава награда.“

„Ние този файтонджия го помним — казаха, освирепели, възпалените полукълба, — още от приложенията към списание «Нива» на издателя Маркс. Срецаха го там поне пет пъти, набран ту с петит, ту с гарамонд, само дето пътникът работеше тогава не в Захарния тръст, а в Министерството на вътрешните работи. Млъкни! А, ето я и редакцията. Да те видим сега какви ще ги дъвчеш. Къде е разказчето?...“

Качих се по клатещата се стълба в редакцията престорено нахахан и запял високо:

*Покрай Сеня аз,
покрай тухличките
влюбих се в тухларната тогаз.*

В редакцията, позеленели от жегата, в тясната стая седяха завеждащият редакцията, самият редактор, секретарят и още двама безделници. През дървеното прозорче, като онова в зоологическата градина, стърчеше птичият нос на касиера.

— Абе тухлите са си тухли — каза завеждащият — но къде е обещаният разказ?

— Каква гротеска, представяте ли си — усмихнах се весело, — току-що ми откраднаха на улицата часовника.

Всички си замълчаха.

— Обещахте да ми дадете днес пари — казах аз и изведнъж видях в огледалото, че приличам на пес, смазан от трамвай.

— Пари няма — отговори сухо завеждащият, но по лицата им разбрах, че има пари.

— Имам план за разказ. Голям сте чудак — заговорих тенорово, — ще го донеса в понеделник, към един и половина.

— Да чуем плана за разказа.

— Хъм... В една къща живеел свещеник...

Всички се заинтересуваха. Безделниците вдигнаха глави.

— Е и?

— И умрял.

— Хумористичен? — попита редакторът и свъси вежди.

— Хумористичен — отговорих, потъвайки.

— Хумористика вече имаме. За три броя. Сидоров я написа — каза редакторът. — Дайте нещо авантюристично.

— Имам — отговорих веднага, — имам, имам, разбира се!

— Изложете плана — каза, поомекнал, завеждащият.

— Кхъм... Непман заминава за Крим...

— После!

Така натиснах болните полукълба, че от тях закапа сок, и прошепнах:

— И бандити му откраднали куфара.

— Колко реда?

— Към триста. Впрочем може и... по-малко. Или повече.

— Напишете на Бенвенуто разписка за двайсет рубли — каза завеждащият, — но сериозно ви моля донесете разказа.

С наслада седнах да пиша разписката. Но полукълбата изобщо не участваха в каквото и да било. Сега бяха мънички, свитички, покрити вместо с гънки с черни, спекли се цепки. Бяха умрели.

Касиерът се опита да протестира. Чух резкия му като на скорец глас:

— Няма да дам на вашия Чинизели ни копейка. И без туй вече е надвзел шейсет рубли.

— Дайте му, дайте му — заповяда завеждащият.

И касиерът ми отброи злобно една пращяща и блестяща банкнота от десет рубли и втора, тъмна и с пукнатина в средата.

Десет минути по-късно седях под сенчестите палми на Филипов, скрит от погледите на света. Пред мен сложиха дебела халба бира. „Да се опитаме — казах на халбата, — ако не живнат след бирата, значи — край. Значи моите полукълба са умрели от писането на разкази и няма да се събудят. Ако е така, ще изям двайсетте рубли и ще умра. Да ги видя тогава как ще си върнат от мен, вече покойниче, аванса.“

Мисълта ме разсмя, отпих глътка. После втора. При третата в слепоочията ми изведнъж се размърда животворна сила, жилите се издуха и спаружилите се жълтъци набъбнаха в кокалената си кутия.

— Живи? — попитах аз.

— Живи — прошепнаха те.

— Е, сега съчинявайте разказ!

В това време се приближи куц продавач на джобни ножчета. Купих едно за рубли и петдесет. После дойде един глухоням и ми

продаде две пощенски картички в жълт плик с надпис: „Граждани, помогнете на глухонемия“.

На едната картичка имаше елха в сняг от памук, на другата поръсен с бисерен прах заек с аеропланни уши. Любувах се на заека, а в жилите ми течеше пенлива бирена кръв. Навън сияеше жега, асфалтът се топеше. Застанал пред входа на кафенето, глухонемият говореше ядосано на куция:

— Я се пръждосвай отгук с тия ножчета, дим да те няма. С какво право продаваш в моя Филипов? Върви в „Елдорадо“!

„Да речем — така започнах запалено: — Улицата гърмеше, с разбойническо подсвиркване профуча мотоциклет. Лъскав жълт ковчег с дебели стъкла (автобус)!...“

„Чудесно начало — одобриха оздравелите полукълба, — поръчай още бира, подостри молива, давай нататък... вдъхновение, вдъхновение.“

След няколко мига вдъхновението долетя откъм подиума под съпровода на военния марш на Шуберт–Таузиг, ударите на чинелите, звъна на среброто.

Аз пишех разказ за „Илюстрация“, полукълбата пееха под съпровода на военния марш:

*Е, синьоре мой
Имам ли вдъхновение?
Да чуя вашето мнение?*

Жега! Жега!

[1] Нали така? (Nest pas? — фр.) — Б. пр ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.